

र प्राविधिक ज्ञान, सीपको आवश्यकता पर्ने हुनाले दूधको नमुना प्रयोगशालामा पठाई जाँच गराउनुपर्दछ।

थुनेलो रोगको उपचार

थुनेलो रोग धेरै कारणहरूले लाग्ने भएको हुनाले प्रभावकारी उपचारका लागि पशुको दूधको नमुनालाई प्रयोगशालामा परीक्षण गराई जीवाणुको कोलोनी विकास गरेर विभिन्न एन्टिबायोटिक्सको प्रभावकारिता जाँच गरी सबैभन्दा प्रभावकारी औषधी छनोट गर्न र प्रयोग गर्न सबैभन्दा बढी उपयुक्त हुन्छ।

सामान्यतः थुनेलो रोगको उपचारको क्रममा बढी प्रयोग हुने एन्टिबायोटिकहरूमा Gentamycin, Cefotaxim, Amoxycilline+Clavunic acid, Penicillin + Streptomycine, Flurfinicol आदि प्रचलित छन्।

- प्रयोगशालाको पहुँच सम्भव नभएका दुर्गम ग्रामीण क्षेत्रहरूमा पनि तुरुन्तै प्राविधिकहरूलाई देखाइहाल्नुपर्छ र प्राविधिकले उपचार गर्दा सकेसम्म सुईबाट दिने एन्टिबायोटिक्स र थुनभित्र राखिदिने एन्टिबायोटिक्स फरकफरक भएमा थुनेलो उपचारमा प्रभावकारिता बढ्छ। थुनेलो रोग लागेको पशुलाई एन्टिबायोटिक्स औषधी दिएको अवस्था र उपचार समाप्त भएपछि ७ दिनसम्म त्यस पशुको दूध खानु हुँदैन।
- सामान्य अवस्थामा भर्खरै थुनेलो देखा परेको छ भने तताएको नुनपानी वा बोरिक एसिड पानीले बिहान-साँभ दूध दुहिसकेपछि नियमित रूपमा सेवन सकिन्छ।

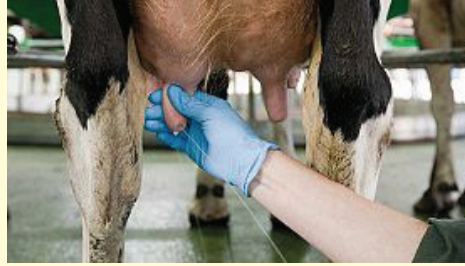

- यदि थुनेलोको कारण थुन बन्द भई दूध बाहिर नआउने अवस्था भएमा प्राविधिकले Teat canula को प्रयोग गरी भित्र रहेको दूध, पिप तथा अन्य जमेको छोक्राहरू सबै निकालिदिनुपर्छ। फाँचोभित्रको दूध त्यहाँ रहन गएमा भित्रै फाटेर भन्नु विकराल रूप लिन सक्छ।
 - दूध निथोरिसकेपछि प्रभावित थुनभित्र राख्ने एन्टिबायोटिकहरू राखिदिनुपर्छ। बजारमा यस्ता औषधीहरू तयारी अवस्थामा पाइन्छन्। यदि आफूसँग उपलब्ध नभएमा प्राविधिकले नपोल्ने किसिमका एन्टिबायोटिकहरू (जेन्टामाइसिन, एमोक्सिसिलिन, सेफाटाक्सिम, इनरोफ्लोक्सिसिन आदि) लाई बराबरी मात्रामा निर्मलीकृत पानीमा मिसाई प्रतिथुन २ मि.लि.को दरले प्रयोग गर्न सकिन्छ।
 - यदि पशुको फाँचो तथा थुनहरू सुनिँएको छैन तर सबै थुन र पिसाबबाट रगत निस्कन्छ भने त्यस्तो अवस्था लेप्टोस्पाइराको कारण हुन सक्छ। त्यसका लागि प्राविधिकले Cefotaxime inj. 15ml/100 kg bwt को हिसाबले ३ दिनसम्म नसामा सुई लगाउनुपर्छ। यदि यो औषधी उपलब्ध नभएमा १४ दिनसम्म Streptomycine inj. 5g को दरले मासुमा सुई लगाउनुपर्छ।
 - यदि थुनबाट दूध नआई रगत मात्र आएको छ भने trauma हुन सक्छ र त्यस्तो अवस्थामा Epinephrine infusion थुनभित्र राखिदिनुपर्छ। साथमा चिसो बरफले सेक्ने तथा क्याल्सियम, म्याग्नेसियम र भिटाभिन डी युक्त सलाइन र भिटाभिन के को सुई १ एम्युल प्रति ७० किलो शारीरिक तौलको हिसाबले दिनुपर्छ।
- कृषकहरूले आफ्नो पशुलाई कुनै थुनेलो सम्बन्धी समस्या देखा परेमा तुरुन्तै प्राविधिकहरूसँग सम्पर्क गर्नुपर्छ। यसो गर्दा थुनेलो रोग बढ्न नदिई समयमै थप क्षति हुनबाट बचाउन सकिन्छ। रोग लागिसकेपछि निको हुन धेरै समय पनि लाग्न सक्ने भएकाले

प्राविधिकको निर्देशन पालन गर्दै उपचारलाई निरन्तरता दिनुपर्छ।

थुनेलो रोगको रोकथाम

- पशुलाई दुहुँदा सही तरिकाको प्रयोग गर्ने। सकेसम्म थुनलाई तान्ने नभई निचोर्नुपर्छ।
- पशुलाई सफासुगन्ध राख्नुपर्छ र दूध दुहनुपूर्व पशुको थुन तथा फाँचो राम्रोसँग सफा गरी सफा कपडाले पुछ्नुपर्छ।
- सन्तुलित आहारका साथै आहारमा पर्याप्त मात्रामा खनिज तथा भिटामिनहरू दिनुपर्छ।
- थुनेलो रोग सङ्क्रमित पशुलाई अन्तिममा दुह्नुपर्छ।
- दूध दुहुँदा पशुलाई पीडा दिने, हान्ने तथा तसाउने गर्नु हुँदैन।
- दूध दुहनुपूर्व र दूध दुहिसकेपछि पशुको थुनलाई ५ प्रतिशत पोभिडिन आयोडिन भोलमा डुबाउनुपर्छ।
- दूध दुह्ने व्यक्तिले सरसफाइमा उचित ध्यान दिनुपर्छ। नङ लामो हुन दिनु हुँदैन।
- कुनै रोगको सङ्क्रमित व्यक्तिले पशु दुह्नु हुँदैन।
- एक पटक थुनेलो भएर पूर्ण रूपमा निको नभएका, थुन तथा फाँचोको भाग गुमेका र अर्को बेतमा पनि पुनः थुनेलो रोग देखिने पशुलाई बथानबाट हटाउनुपर्छ।
- पशुलाई दुहिसकेपछि तुरुन्तै बस्न दिनु हुँदैन। पशुलाई दुहेपछि घाँस तथा दाना दिनुपर्छ।
- पशुलाई दुहुन छाडेपछि अथवा पशु थाकेपछि थुनभित्र एन्टिबायोटिक औषधी (dry cow

therapy) राखिदिनुपर्छ।

- पहिलो बेतको पशुहरूमा बानी नपरेको कारण दुहुने बेलामा बढी चल्ने र उफ्रिने हुनाले त्यस्तो अवस्थामा दूध दुहुँदा थुनभित्र चोटपटक लाग्न सक्ने भएकोले पशुलाई सानै उमेरदेखि फाँचो तथा थुनहरूमा छुने बानी पार्नुपर्छ।
- हाल बजारमा थुनेलो रोग रोकथामको लागि विभिन्न खोपहरू पनि उपलब्ध छन्। बजारमा पाइने त्यस्ता नेपालमा उपलब्ध खोपहरूमा Ratavec (२ मिलि प्रतिपशु), Mastipep (५ मिलि प्रतिपशु मासुमा) लगायत अन्य Polyvalent vaccines (Startvac, Hipra, Spain) आदि छन्।
- दूध दुहुँदा फाँचोमा भएको पूरा दूध निखार्नुपर्छ।
- पशुलाई लामो समयसम्म दूध नदुही राख्नु हुँदैन। निश्चित समयको अन्तरालमा नियमित रूपमा दूध दुह्नुपर्छ।

निष्कर्ष

थुनेलो रोग दुग्ध उत्पादक पशु फामहरूको लागि ठूलो आर्थिक महत्त्व भएको रोग हो। यसबाट विश्वमा बर्सेनि अरबौं रुपैयाँको क्षति भइरहेको छ। कृषकहरूले सामान्य रूपमा नै सावधानी अपनाएर रोकथामका उपायहरू अवलम्बन गरेको खण्डमा थुनेलो रोगको सहजै न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ।

प्रकाशक तथा वितरकः

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय

कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र

हरिहरमठ, ललितपुर

पशुहरूमा लाग्ने

थुनेलो रोगबाटै जानकारी

बलारामकृष्ण बन्जाडे
कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र

परिचय

थुनेलो पोथी पशुहरूमा मात्र लाग्ने दूध उत्पादनसँग सम्बन्धित बहु-जीवाणु जनित रोग (Multi-bacterial disease) हो। यस रोगको कारण दुग्ध उत्पादक कृषकहरूले दूध उत्पादन घट्नुको साथै महँगो उपचारको कारण दूधको आर्थिक क्षति बेहोर्नु परिरहेको छ। यो रोग कम दूध दिने पशुहरूको तुलनामा धेरै दूध दिने र उन्नत नशलाका पशुहरूमा बढी देखिन्छ। तर थोरै दूध दिने पशुमा हुँदै नहुने भन्ने होइन। यो रोग वर्षभरि लाग्ने भए पनि भैँसीहरूमा प्रायः असारदेखि असोजसम्म बढी देखिन्छ। यसको मुख्य कारण नेपालमा भैँसी व्याउने मौसम हो। गाईहरूमा भने भर्खर व्याएको लैनो अवस्थामा बढी देखिने भए पनि यो समस्या बेतभरि नै देखिन्छ। यो रोग कुनै एक बेतमा देखा परेपछि पूर्ण रूपमा निको नभएमा अर्को बेतमा पनि देखिन सक्छ। पशुको बेतको आधारमा नयाँ थुनेलो रोग पहिलो बेतमा बढी देखिन्छ भने कुल थुनेलो रोगी पशुसङ्ख्या अन्य बेतमा पनि बढी हुन सक्छ। त्यस्तै थुनेलो लाग्ने चरण हेर्ने हो भने पशु थाक्ने समयमा भन्दा व्याएको सुरुको अवस्थामा थुनेलो रोग बढी देखिन्छ।

थुनेलो रोग लाग्ने प्रक्रिया

थुनेलो रोग लागेका पशुसँगै निरोगी पशुहरू राख्दा यो रोग सर्दैन। रोग सर्नका लागि थुनेलो रोगका कारक जीवाणुहरू निरोगी पशुको थुनबाट प्रवेश गर्नुपर्छ। सामान्य अवस्थामा पशुको थुनको प्वाल बन्द हुने हुनाले जीवाणुहरू थुनबाट सहजै भित्र प्रवेश गर्न सक्दैनन्। तर थुन वा फाँचोको बाहिरी वा भित्री भागमा चोटपटक लाग्न गएमा उक्त स्थानमा जीवाणुको सङ्क्रमण हुन पुगी थुनेलो लाग्दछ। त्यस्तै पशुको दूध दुहिरहेको समयमा र दूध दुहिसकेपछि पनि केही समय पछिसम्म थुनको प्वाल खुल्ला रहन्छ। त्यस्तो अवस्थामा थुनबाट जीवाणु प्रवेश गरी दूध र दुग्ध ग्रन्थीमा असर पुऱ्याएमा थुनेलो रोग लाग्दछ। पशुको थुन तथा फाँचोभित्रको वातावरण जीवाणुको वृद्धिका लागि अति उपयुक्त हुने भएकाले थुनको माध्यमबाट जीवाणुहरू भित्र प्रवेश गरेपछि जीवाणुको सङ्ख्यामा तीव्र वृद्धि हुन्छ। जीवाणुले पशुको फाँचोमा दूध बन्ने कोष, दूध प्रवाह हुने बाटो (duct), दूध जम्मा हुने भाग (gland cistern) र थुनको भित्री भागमा क्षति पुऱ्याई दूध उत्पादन र निष्कासन हुने प्रक्रियामा बाधा उत्पन्न हुन्छ।

थुनेलो रोगको जोखिम बढी हुन सक्ने अवस्था

- पशु तथा पशु राख्ने गोठ बढी फोहोर र हिलो हुनु।
- आंशिक रूपमा मात्र दूध दुहुनु।
- थुनेलो सङ्क्रमित पशुलाई दुहुनासाथ सोही व्यक्तिले पुनः निरोगी पशुलाई दुहुनु।
- दूध दुहुँदा पशु चल्नु, उफ्रिनु र असहज मान्नु।
- दुहुँदा थुनलाई बढी तान्नु तथा थुन निचोरिरहेको अवस्थामा पशु चल्नु/उफ्रिनु।
- दूध दुह्नेको आधाघण्टा भित्रमा पशु बस्नु।
- दूध दुहुने व्यक्ति तथा दूध दुहुने भाँडाकुँडाहरूको सरसफाइमा कमी हुनु।
- पशु दुहुने व्यक्तिको नङ वा अन्य कुनै कारणले थुनमा घाउ वा चोटपटक लाग्नु।
- गोठमा गाडिएका काठका किल्लाहरूमा फाँचो तथा थुन बजारिनु र थिचिनु।
- पशुलाई दुहुने उपयुक्त समय अन्तरालमा नदुह्ने लामो समयसम्म राख्नु।
- पशुलाई विभिन्न बाह्य वातावरणीय तनाव बढ्नु।
- खोरेत, भेसिकुलर स्टेमेटाइटिस, ब्रुसेलोसिस, बिफर, Lumpy skin disease आदि रोगहरू लाग्नु, थुनभित्र तथा फाँचोको भित्री भागमा मासु पलाउनु आदि।

थुनेलो रोग लाग्ने कारणहरू

थुनेलो रोग मुख्य रूपमा विभिन्न प्रकारका जीवाणुहरूको सङ्क्रमणको कारण लाग्दछ। यसका अलावा कहिलेकाहीँ अन्य सङ्क्रामक रोगको कारण दुग्ध ग्रन्थी र थुनमा पर्ने असर (घाउ खट्टा आउने, सुनिने, चिलाउने आदि) को कारण तथा अन्य भौतिक र शारीरिक असामान्य अवस्थाको कारण पनि थुनेलो रोग लाग्दछ। थुनेलो रोगको कारणलाई सङ्क्रामक सूक्ष्म जीवहरूको कारण लाग्ने र असङ्क्रामक

कारणहरूले लाग्ने गरी मुख्यतः दुई भागमा बाँड्न सकिन्छ।

- सूक्ष्म जीवहरूको कारण लाग्ने थुनेलो : थुनेलो हुने कारणहरूमा करिब ७० प्रतिशतभन्दा बढी जीवाणुहरू, २ प्रतिशत दुसरी र २८ प्रतिशत अन्य कारणहरूले गर्दा थुनेलो रोग लागेको विभिन्न अध्ययनहरूले देखाउँछ। त्यसैले थुनेलो रोगलाई जीवाणुहरूबाट लाग्ने रोग पनि भनिन्छ।
 - जीवाणुबाट लाग्ने थुनेलो रोगका कारक जीवाणुहरूमा Streptococcus, Staphylococcus, Corynebacterium, Escherichia coli, Mycoplasma, Leptospira, Klebsiella, Enterobacterium, Mycobacterium, Pasteurella, Pseudomonas, Brucella आदि पर्दछन्। यी जीवाणुहरूमध्ये Streptococcus agalactia, Streptococcus uberis, Staphylococcus aureus, Mycoplasma bovis आदि जीवाणुहरूबाट लाग्ने थुनेलो दूध दुहुन प्रयोग गरिने सङ्क्रमित वा फोहोर सामग्री, दूध दुहुने मानिस, दूध दुहुने मेसिन आदिबाट निरोगी पशुमा सर्न सक्ने हुनाले यी जीवाणुहरूबाट लाग्ने थुनेललाई सर्ने प्रकृतिको (Contagious mastitis) थुनेलो भनिन्छ। त्यस्तै Coliform, Pseudomonas aeruginosa, Actinomyces pyogenes, Nocardia species आदि जीवाणुहरू फोहोर सङ्क्रमित वातावरणबाट निरोगी पशुमा सङ्क्रमण गरी थुनेलो रोग लगाउने हुनाले यी जीवाणुबाट लाग्ने थुनेललाई वातावरणीय थुनेलो (Environmental mastitis) भनिन्छ।
 - थुनेलो रोग लगाउने दुसरीहरूमा Trichosporium, Aspergillus, Candida, Cryptococcus, Fumigates आदि पर्दछन्।
 - विभिन्न भाइरसबाट लाग्ने पशुरोगहरू जस्तै— Lumpy skin disease, Vesicular stomatitis, Infectious rhinotracheitis, खोरेत आदिको कारण पनि पशुको थुन तथा फाँचोमा असर गरी थुनेलो रोग लाग्न सक्छ। यी रोगहरूले मुख्य रूपमा थुनेलो हुने नभई यी रोगहरू लाग्दा दुग्धग्रन्थीमा पर्ने असरको कारण समस्या बढ्दै गएमा थुनेलो रोग हुन सक्छ।
 - कहिलेकाहीँ लुतोले थुन तथा फाँचोमा आक्रमण गरेको अवस्थामा पनि पशुलाई चिलाएको कारण पशुले चाट्दा र रगड्दा घाउले ठूलो रूप लिई त्यसबाट पछि थुनेलोमा परिणत हुन सक्छ।
- असङ्क्रामक कारणले लाग्ने थुनेलो : फाँचो तथा थुनमा चोटपटक लाग्नु, विभिन्न कारणहरूले गर्दा दुग्धग्रन्थीमा रक्तसञ्चार अवरुद्ध हुनु, Suspensory ligament हरूको विच्छेद, स्नायुले राम्रोसँग काम नगर्नु, पशुलाई लामो समय अर्वाधसम्म नदुहुनु, Trauma आदि कारणहरूले पनि थुनेलो रोग लाग्न सक्छ।

थुनेलो रोगका लक्षणहरू

थुनेलो लाग्ने कारक, माध्यम र असरको प्रकृतिअनुसार थुनेलो रोगका लक्षणहरू फरकफरक किसिमका हुने गर्दछन्। सबै प्रकारका लक्षणहरूको साभामा समस्या दूध उत्पादनसँग नै सम्बन्धित हुने गर्दछ। थुनेलो रोग लाग्दा देखिने लक्षण, चिन्ह र परिवर्तनको आधारमा थुनेलो रोगलाई लक्षण देखिने र लक्षण नदेखिने गरी दुई भागमा बाँड्न सकिन्छ।

१. प्रत्यक्ष लक्षण देखिने थुनेलो (Clinical Mastitis):

यो प्रकृतिको थुनेलो रोगमा प्रस्ट रूपमा थुनेलो रोग हो भन्न सकिने लक्षणहरू देखिन्छन्। पशुको थुन तथा फाँचो रातो, तातो, सुनिएको र दुख्ने (inflammation), थुन तथा फाँचो कडा हुने, दूधमा छोट्रा तथा रगत मिसिएको देखिने, थुन पूर्ण वा आंशिक रूपमा बन्द भई दूध नआउने, दूध तताउँदा फाट्ने, दूध पानीजस्तो पातलो, सडलो तथा हल्का निलो रङको देखिने, कहिलेकाहीँ थुन र फाँचोमा रक्तसञ्चार अवरुद्ध भई चिसो हुने, फाँचो तथा थुन सुक्दै आकार घट्दै जाने, कालो रङको हुने र काम नगर्ने (disfunction) हुन सक्छ। सङ्क्रमण बढ्दै जाँदा एउटा थुनबाट सुरु भएको सङ्क्रमण अर्को थुन तथा फाँचोसम्म फैलिने, असर परेको फाँचोको भाग बढ्दै जाने र अन्त्यमा थुन तथा फाँचो

सडेर चुटिने/खस्ने सम्मको गम्भीर अवस्था पनि आउन सक्छ। थुनेलोका कारक जीवाणुहरू सिधै थुनबाट दुग्धग्रन्थीमा प्रवेश गरी थुन र फाँचोमा केन्द्रित भई असर गर्दा लक्षण देखिने प्रकारको थुनेलो (clinical mastitis) देखिन्छ। यसको अलावा चोटपटक र छालामा असर गर्ने रोगहरूको कारण पनि clinical mastitis देखिने सम्भावना बढी हुन्छ। खास गरी Streptococcus, Staphylococcus / Corynebacterium bacteria हरू लक्षण देखिने थुनेलो (Clinical mastitis) का मुख्य कारणहरू मानिन्छन्। त्यसै गरी Leptospira को कारण हुने थुनेलो रोगमा पशुको दूध र पिसाबमा पनि रगत मिसिएर आउँछ।

२. लक्षण नदेखिने थुनेलो (Sub-clinical Mastitis):

यस प्रकारको थुनेलोमा पशुको दूध उत्पादन परिमाण र गुणस्तर घटिरहेको हुन्छ, तर दूधको रङ्गमा, स्वादमा र अन्य भौतिक परिवर्तनहरू भएको हुँदैन। यो थुनेलोको सङ्क्रमण लक्षण देखिने थुनेलोमा भन्दा बढी देखिन्छ। तर थुन र फाँचोमा प्रस्ट रूपमा कुनै परिवर्तन र समस्या नदेखिने हुनाले धेरै कृषक तथा प्राविधिकहरूबाट यस प्रकारको थुनेलो पहिचान कम हुने गर्दछ। लक्षण नदेखिने थुनेलो लाग्दा शरीरको सबै भागमा असर गर्ने (systemic) अवस्थामा प्रायः पशुहरूलाई ज्वरो आउने, दूध उत्पादन घट्दै जाने वा एक्कासि दूध उत्पादन शून्य हुने, फाँचोको आकार बिस्तारै घट्दै र सुक्दै जाने आदि परिवर्तनहरू देखिन्छन्। यो थुनेलोको पहिचानका लागि दूधको प्रयोगशाला परीक्षण हुनु आवश्यक पर्दछ। सामान्यतः थुनेलो रोग लाग्दा दूधमा Somatic cell को सङ्ख्या बढ्छ। त्यसैले थुनेलोको एक प्रस्ट लक्षण नदेखिए पनि यदि Somatic cell count test गर्दा प्रति मि.लि. दुग्ध नमुनामा उक्त cell को सङ्ख्या २ लाख ५० हजारभन्दा बढी देखिएमा लक्षण नदेखिने थुनेलो भएको बुझिन्छ।

थुनेलो रोगले पशुलाई प्रस्त बनाउने समय अर्वाध, त्यसको असरको कडापन र लक्षणहरूको आधारमा थुनेलो रोगलाई तीक्ष्ण र जीण गरी दुई भागमा बाँड्न सकिन्छ। तीक्ष्ण (acute) प्रकृतिको थुनेलोमा एक्कासि थुन तथा फाँचो सुनिने र यो दर द्रुत रूपमा बढ्दै जाने, थुनहरू बन्द भएर दूध ननिस्कने, सेता छोट्रा मिसिएको पानीजस्तो दूध आउने, पशु भोक्रिने, कान लताउने, आँखा गढ्ने र केही दिनभित्रमा पशु मर्न सक्छ। प्रायः Escherichia coli को कारण दुग्ध ग्रन्थीमा सङ्क्रमण भएमा तीक्ष्ण अवस्थामा लक्षणहरू देखिई शरीरभित्र विशाक्तता (endotoxin) को कारण पशु केही दिनभित्रमा मर्दछ।

दूध उत्पादन घट्ने तथा थुन र फाँचो सम्बन्धी समस्याहरू सिर्जना भए पनि उक्त समस्याले एक्कासि विकराल अवस्था ननिम्त्याउने प्रकृतिको थुनेलो जीण (chronic) थुनेलो हो। कहिलेकाहीँ दूध नदिने अवस्थाको शुष्का पशुलाई पनि थुनेलो (Summer mastitis) हुन सक्छ।

थुनेलो रोगको निदान

सामान्यतः लक्षण देखिने थुनेलोमा पशुमा देखिएका लक्षण, चिन्ह र दूधको गुणस्तरमा आएका परिवर्तनहरूको आधारमा नै निदान गर्न सकिन्छ। प्रायः यस्तो खालको थुनेलो कृषक स्वयंले पनि सजिलै पहिचान गर्न सक्नुहुन्छ। तर महत्त्वपूर्ण कुरा, थुनेलो रोग लक्षणको आधारबाट समेत पहिचान हुने भएपनि यो रोग फरकफरक कारक जीवाणुहरूबाट लाग्ने भएकोले जीवाणु र त्यसको प्रतिजैविक (antibiotic) सँगको संवेदनशीलता पत्ता लगाई प्रभावकारी औषधी छनोट गर्नका लागि उपचारको उद्देश्यले दुग्ध नमुनाको प्रयोगशाला परीक्षण गरिनु सबैभन्दा राम्रो मानिन्छ।

दूधलाई ज्ञानेन्द्रिय परीक्षण तथा उमाल्ने परीक्षण लगायत भौतिक परीक्षणहरूबाट पनि वास्तविक स्वरूपमा परिवर्तन भए नभएको यकिन गरी थुनेलोको आशङ्का गर्न र त्यसको आधारमा थप परीक्षणको लागि नमुना प्रयोगशालामा पठाउन सकिन्छ।

थुनेलो रोग पहिचानका लागि प्रयोगशाला परीक्षण अन्तर्गत Strip cup method, California Mastitis Test (CMT), Modified Whiteside test, Sodium laurine Sulphate Test (SLST), Milk Acidity test, Mastitis diagnosis strip, Bromothymol blue test (BTB), Bromocresol purple test (BPT), Chloride test, Hotis test, Antibody ELISA test आदि रासायनिक परीक्षण पर्दछन्। त्यस्तै Cultural test, Bacteriological test, Total plate count test, Somatic cell count आदि सूक्ष्मदर्शक यन्त्रीय प्रयोगशाला परीक्षण अन्तर्गत पर्दछन्। प्रयोगशाला परीक्षण अन्तर्गत केही रासायनिक परीक्षणहरू फार्मस्टरमा पनि गर्न सकिन्छ। अन्य परीक्षणहरूका लागि बढी प्रविधि